TEMMUZ AYINDA ASGARİ ÜCRET ARTIRILACAK MI?

9 Haziran 2025

Yıldırım Koç

"Asgari ücret ne kadar olmalı?", "asgari ücret Temmuz ayında artırılacak mı?" soruları ayrıdır, "asgari ücret nasıl artırılır?" sorusu ayrı.

Asgari ücretin ne kadar olması gerektiği konusunda herkes gönlünden kopan rakamı söylüyor. İşler keşke öyle olsa. Keşke insanların gönlünden geçen rakam, asgari ücret olarak belirlense ve uygulansa.

Türk-İş'in 30 Mayıs günü açıkladığına göre, dört kişilik bir ailenin aylık gıda harcaması tutarı (Açlık Sınırı) net 25.092 liraymış. Bu ailenin yoksulluk sınırıysa net 81.734 lira olmuş. Türk-İş'in yanı sıra diğer bazı işçi ve kamu çalışanı örgütleri de açlık sınırı ve yoksulluk sınırı belirliyor ve Türkiye'de ücret ve aylıkların bu düzeyin altında olması nedeniyle yakınıyor. Ben bu rakamların hiçbirini ciddiye almıyorum ve çalışmalarımda kullanmıyorum; halkımız da almıyor zaten. Açıklanan verilerin hangi tüketim kalıplarına göre nasıl belirlendiği konusunda hiçbir açıklama yapılmadı. Bu verilerin hiçbir bilimsel dayanağı yok. Propaganda amacıyla kullanılmasına itirazım yok; ancak propagandanın bile gerçek verilere dayanmasının daha doğru olduğunu düşünenlerdenim.

Günümüzde asgari ücretin "açlık sınırı"nın altında kaldığı, bu nedenle artırılması gerektiği biçimindeki görüşler arttı. "Bilim" bunu gerektiriyormuş.

Kapitalist düzende ücretler "bilimsel" olarak belirlenmez.

Kapitalist düzende, Ortaçağ Katolik Kilisesi'nin veya rahmetli Necmettin Erbakan'ın "adil ücret" anlayışı da işlemez.

Ücretlerin belirlenmesinde geçerli ilke, "ne kadar ekmek, o kadar köfte"dir.

Ne kadar kaynak ve güç, o kadar ücret.

Kapitalist düzenin acımasızlığını, vahşetini, kural tanımazlığını, fırsatçılığını bilmeyenler veya unutanlar, son derece iyiniyetli bir yaklaşımla, yoksulluktan söz ederek ücretlerin artırılmasını istiyor.

Ücret konusunu tartışıyorsanız, öncelikli olarak ücretin iki unsuru olduğunu bileceksiniz. Birinci unsur, yaşayabilmek için, işçinin kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri biyolojik olarak yeniden üretebilmesi için gerekli olan ürünlerdir. İkincisi, ülke ekonomisinin ve toplumsal yapısının durumuna göre, işçinin (ve ailesinin) ihtiyaçlarıdır, insanların kendilerine layık gördüğü ve hakları olduğunu düşündüğü hayat standardıdır. Ücretin özellikle ikinci unsuru sürekli değişme halindedir.

İşçinin evinde televizyon, buzdolabı ve çamaşır makinesi olacak mı? Ya mobilyası, perdeleri, yatak odası takımı? Evde her yetişkinin bir akıllı telefonu olmalı mı? İşçi tatil yapmalı mı? İşçinin arabası olmalı mı? Ya evi? İşçinin yazlığı olmalı mı? Bu listeyi uzatabilirsiniz. İşçi, bunların hangilerine sahip olabilmeyi kendi hakkı olarak görüyor? Peki, bunları sağlamak için gücünü kullanmayı göze alıyor mu? Toplumun gözünde bir işçinin bunların hangilerine sahip olmaya hakkı var?

2025 yılının ilk beş ayında yaşanan fiyat artışları da dikkate alındığında, yıl başında geçerli olan asgari ücretin TÜİK'in enflasyon verilerine göre bile ciddi biçimde yıprandığı ve Temmuz ayında asgari ücrete yeni bir zam yapılması gerektiği belirtiliyor.

Haklılar; ancak kapitalist düzende bir hakkın elde edilebilmesi için "haklı" olmak yetmiyor. O hakkı alabilecek kadar güçlü olmanız gerekiyor.

Asgari ücreti belirleme yetkisi, Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nda. İş Kanununa göre, "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığı ile ücretlerin asgari sınırları en geç iki yılda bir belirlenir." Asgari Ücret Yönetmeliğine göre de, "Ücret en geç iki yılda bir olmak üzere belirlenir. Komisyon, ücretin belirlenmesinde; ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik durumu, ücretliler geçinme indekslerini, bu indeksler yoksa geçinme indekslerini, fiilen ödenmekte olan ücretlerin genel durumunu ve geçim şartlarını göz önünde bulundurur."

Özellikle ekonomik krizin yaşandığı ve ekonomik krizden çıkabilmek için siyasi iktidar ve sermayedarlar açısından, işgücü maliyetlerinin düşürülmesinin temel araç olarak kabul edildiği koşullarda, asgari ücretin "hedeflenen enflasyon temel alınarak hesaplanması" talebi öne çıktı. Bu durumda, Temmuz ayında asgari ücret artırılacak mı?

Asgari ücret, bilimsel hesaplamalara veya insanların ihtiyaçları gibi ölçütlere bağlı olarak belirlenmez. Asgari ücretin artırılmasında çıkarı olanlarla, asgari ücretin artırılmasından zarar görecekler arasında bir güç dengesine göre ve mücadeleyle belirlenir.

Burada sorun, asgari ücretin artırılmasından yararı olanların önemli bir bölümünün bu gerçeğin yeterince farkında olmamasıdır.

Asgari ücret artışı yalnızca asgari ücretlileri doğrudan ilgilendiren bir konu olarak algılandığında ve asgari ücretliler de güçlerini etkili bir biçimde kullanmadıklarında, asgari ücret artışı "hedeflenen enflasyon" hesabına göre belirlenmektedir.

Asgari ücret ya kitle eylemleriyle artırılır, ya da seçimlerde oy gücüyle.

Türkiye'de asgari ücretlilerin, Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun toplandığı dönemde büyük kitle eylemleriyle kendi çıkarlarını koruma geleneği oluşmadı. Asgari ücretliler, siyasi alandaki oy güçleri sayesinde gelirlerini artırmayı tercih ettiler. Epeyce bir süre başarılı da oldular. Örneğin, 2015 yılında net asgari ücret 1000 liraydı. Yıllık enflasyon oranının yüzde 8 civarında olduğu koşullarda, 2016 yılındaki asgari ücret yüzde 30'luk bir artışla 1300 liraya çıktı. Asgari ücretlerdeki bu gerçek artış, 2015 yılında iki seçim yaşanmasıyla sağlandı.

Günümüzde, ekonomik krizin etkilerini her gün daha da fazla hisseden işverenler asgari ücretin artmasına karşı çıkıyor. Özellikle ihracata çalışan emek yoğun sektörlerde ve turizmde büyük sorunlar yaşanıyor. Döviz kurunun siyasi iktidar tarafından baskılanması, giderleri enflasyon oranında artan, ancak geliri bu artışı karşılamayan işverenleri büyük sıkıntıya soktu. Onlar direniyor. Siyasi iktidar da bu tepkiyi dikkate alıyor.

Asgari ücretin artması, tüm ücretlilerin gelir vergisinden muaf olan gelir bölümünü de artıracak. Devlet bütçesindeki açığın büyüdüğü koşullarda, siyasi iktidar da gelir vergisindeki azalmayı göze almak istemiyor.

Gündemde seçim yok. Asgari ücretliler de, asgari ücretin artırılması sayesinde gelir vergisini daha az ödeyecek olan milyonlarca ücretli de, kitle eylemleri düzenlemiyor.

Bu koşullarda Temmuz ayında asgari ücretin artırılmasını beklemek mantıklı değil. İnsanların yoksullaşmasına acımak böyle bir sonucu sağlayamıyor.

Tüm işçileri ve özellikle de örgütlenmeyen/örgütlenemeyen ve bugüne kadar yalnızca siyasi gücünü kullanarak durumunu yavaş yavaş da olsa geliştirebilen, sendikalı işçilerin aldıkları riskleri göze almayan veya alamayan asgari ücretli işçileri sıkıntılı bir süreç bekliyor.